

N A Š D A L J N I B L I Ž N J I S V E T

Kajoko Jamasaki

– Vukelić

MOTOO ANDO – ZA NOČNIMI ZVOKI

SODOBNA JAPONSKA POEZIJA je nastala s prežemanjem Vzhoda in Zahoda. Ne moremo govoriti o njej, dokler ne pojasnimo tesne duhovne povezave današnje Japonske s sodobno evropsko kulturo. Pesnik Ando, ki je tudi priznan književni prevajalec in poznavalec francoske književnosti, je v tem smislu prvi predstavnik sodobne japonske poezije.

Morda so za pesništvo Motooa Anda najbolj primerne besede pisatelja Minoru Jošioke, ki je o njem dejal, da je pesnik neomadeževanosti in samoopazovanja. Nekateri pravijo, da Ando piše malo, vendar tisti, ki so vsaj enkrat uživali v njegovi poeziji, opažajo, da izhaja maloštevilnost objavljenih pesmi prav iz njegovega strogega odnosa do besed. V njegovih pesmih nikoli ni zapisano minljivo občutje. Vsak pesnikov navdih je prečiščen skozi sito izostrenega uma.

»Besede tega pesnika niso usmerjene v nekaj nezmernega ali odvečnega niti tedaj, ko je tako videti, so premišljene in odmerjene...« (Takeshi Hiraide, *Ando Motoo shishū*, Tokio, 1983, str. 138).

To je resnično bistvo Andove poezije. Vsaka njegova pesem ima določeno težo, ustvarjeno z dolgotrajnim piljenjem.

»Menim, da mora biti pesem težka kot vesolje,« je pesnik dejal avtorici tega zapisa. Kadarkoli občuti strast do nečesa, pesnik čaka, dokler takšen občutek ne dozori.

Šele tedaj dobi pesem svojo težo.

Zato je Andova poezija včasih resnično zapletena in težko razumljiva. Moraš se poglobiti vanjo, se zaljubiti vanjo, če hočeš občutiti njene zvoke, barve, vonj.

Motoo Ando se je rodil leta 1934 v Tokiu. Med vojno je bil še otrok. Pesmi je začel pisati leta 1953, ko se je vpisal na Filološko fakulteto Tokijske univerze, na odsek na francoski jezik in književnost. Pridružil se je skupini *Todai shijin sākuru* (Klub pesnikov Tokijske univerze). V reviji, ki jo je izdajalo to društvo *Shino tsudo* (Skup poezije), objavlja poleg svojih pesmi prvi prevod osmih pesmi iz rokopisa Melanholična straža G. Apollinairea. Andov prijatelj Jasuo Irisava, tudi eden izmed vodilnih sodobnih pesnikov, se spominja teh dni takole: »V krogu nadvse o sebi prepričanih piscev je bil zelo skromen in molčeč (zadržan). Le poredkoma se je udeleževal razprav, vendar so bila njegova opažanja vedno izostrena in so zdelala bistvo. (Prav tam, str. 141). Leta 1957, ko je diplomiral, je objavil prvo zbirko pesmi *Rekviem za jesen*.

Po končanem študiju je bil dopisnik časopisne agencije Jijitsushin med nekaj-letnim bivanjem v Parizu. Ko se je vrnil na Japonsko, je predaval francoski jezik in književnost na fakulteti v Tokiu. Pozneje je postal tudi profesor na Univerzi Meiji. Leta 1972 je po dolgotrajnem molku objavil zbirko *Ladja in njene pesmi*, zatem 1987 *Leta in meseci v vodi*, študije in eseji o francoskih in japonskih pesmih, kot so *Sprehod skozi francosko poezijo* (1979), *Okrog stola* (1975), *Branje sodobne poezije*

(1979), *Italijanski koral*. Leta 1983 je izšel njegov prevod Baudelairovega Cvetja zla. To je bil prvi celovit prevod tega znanega dela v japonščino. Ando še vedno posveča vsaki svoji pesmi izjemno pozornost in končno je stkal dve zbirki pesmi *Čas*, v katerem mesto *izginja* (1988) in *Nočni zvoki* (1988), za kateri je prejel pomembna priznanja in nagrade.

Da bi se poglobil v pesnikov svet, sta ti dve najnovejši zbirki, ki se močno razlikujeta, ključnega pomena. Vsaka pesem je nastala kot samostojno delo, pesnik pa je iz njih ustvaril dve različni celoti. Zbirka *Čas*, v katerem mesto *izginja*, je povedano v nekaj besedah, makroskopskega vidika: ukvarja se z odnosom posameznika in družbe, *Nočni zvoki* pa so zbirka mikroskopskega vidika, ker se pogloblja v globine človeškega bitja, občutenj in podzavesti.

To značilnost zbirke je najbolj čutiti v pesmi *Poletni cvetovi*, saj spominja na žrtve atomske bombe, ki danes, v času blaginje in materialnega napredka, tone v pozabo, čeprav se to nikoli ne bi smelo zgoditi. Kot spomin na grozovite dogodke izžareva dostojanstvo, je kakor veličasten most na reki, ki odnaša mulj, naplavljen iz bolne Zemljine notranjščine.

»Počivajte v miru...«

Refren takoj spomni vsakega Japonca na tragedijo Hirošime. V tem mestu je spomenik žrtvam atomske bombe, na katerem so vklesane besede: »Počivajte v miru, nikoli več ne bomo ponovili te napake.« To sporočilo je izzvalo tudi proteste nekaterih ljudi, ki so preživeli katastrofo v Hirošimi. Zastavljajo vprašanje, čigava je bila »napaka« in opozarjajo, da smo prekmalu začeli pozabljati na dan groze.

Vendar se pesem ne nanaša le na strahotno izkušnjo Hirošime, temveč je tudi razmišljanje o usodi človeštva.

»Mimo so dnevi dolgi, požgana je pšenica.« Zakaj omenja v pesmi pšenico? Resda tudi na Japonskem gojijo pšenico, vendar je pri opisovanju japonske zemlje veliko bolj pogosto omenjan riž, ki je Japoncem neprimerno bliže. Podoba pšenice izhaja iz biblije, ki jo pesnik pogosto navaja. Z besedo »pšenica« pesem presega okvire japonske zemlje, postane univerzalna, dobi časovno in prostorsko širino.

Prizori iz te pesmi so lahko sočasno Auschwitz ali Nanking, opustošena vas, ki jo bo lepega dne uničilo kemično orožje ali mesto, na katero se bo zrušilo letalo z jedrskimi odpadki.

Vsako bogastvo nastaja z izsesavanjem tuje krvi. Zemljo namaka kri milijonov ljudi, le da se tega redkokdó zaveda. Prizori trgovanja v prvi in peti kitici ponazarjajo razevet, zgrajen na zverinstvu in žrtvah.

Pesnik pojasnjuje svojo poezijo takole:

»Vsak človek mora nekoč umreti. Tragično in nepojmljivo pa je, ko ljudje naenkrat množično umirajo. Žalostne so katastrofe, kakršne so poplave, potresi... Toda ko ljudje ubijajo eni druge, povzročajo to najhujšo žalost. Ne bom vpil na ves glas, da sem proti vojni. Moja naloga je, da opišem to strahotno žalost, česar sem se naučil od Picassove *Guernice*.«

O zbirki *Nočni zvoki*, polni čudežnih barv in skrivnostne tišine globokega morskega dna, pa je pesnik napisal:

»Hotel sem izraziti tisto nedoločeno, kar se skriva v meni, tisto čudno, kar je, tako je videti, nemogoče izraziti z besedami, lebditi pa nekje med zavestjo in podzavestjo. To je kakor obžalovanje brez vzroka, kot neobvezno popevanje potihem, vendar mi je nadvse grozno in nevrnljivo.

Skušal sem to izraziti s silo, uporabljal sem besede, ki so mi sicer tuje. *Nočni zvoki*, ki prihajajo do mojih ušes, niso nič drugega kot sredstvo, da dosežem ta cilj.«

Pesnik prisluhne tistemu v človeku, kar je premalo razumljivo, vendar človek brez tega ne bi bil, kar je.

Pesem *Trije navi*, ima izvirno, zelo nenavadno konstrukcijo. Branje prve, druge in tretje kitice dobesedno povzroča omotico. Besede, ki se ciklično ponavljajo, odmevajo kot zvon, ki para zrak z nekega visokega stolpa.

Esaj o Bachovi glasbi, ki ga je bil pesnik napisal pred kakšnimi desetimi leti, verjetno napoveduje to zbirko.

»... To, kar poslušamo v Tehniki fuge, niso več le posamični zvoki ali pasaže, temveč konstrukcija neke glasbene celote, sestavljene iz teh zvokov in pasaž. Če pravijo za Proustov roman *V iskanju izgubljenega časa*, da je podoben stroju, potem je *Tehnika fuge* dobesedno stroj, skozi katerega moramo. Nič se nam ne dogaja, ker je stroj prozoren. Enako prozorne so njegove funkcije. Vendar tako spoznamo pravi smisel obstoja nekega znaka v njem: ustroj je v celoti mogoče prikazati z enim znakom, ki mu pripada.« (Prav tam, str. 111)... »Izvajanja je konec. Not tukaj ni več. Ali bi lahko jaz kdajkoli, celo ob koncu svojega življenja, ne s tonom, temveč z besedo ustvaril takšno delo? Delo, v katerem ne ideja, ne znak, in sicer en sam samcat znak obstoji, se množi in brez konca razvija...« (Prav tam, str. 113).

V objavljenih pesmih, vse do najnovejših, sta le poredkoma ločeni dve temi – razmerja v sodobni družbi, kar prevladuje v zbirki *Čas*, v katerem mesto izginja, in intuitivno spoznanje, ki prežema *Nočne zvoke*. Pogosto se prepleta v eni pesmi in v eni zbirki. Z drugimi besedami, socialne in psihološke sestavine sta dve strani poezije Motooa Anda.

Kadmijevo zelena, ki ni bila objavljena v nobeni zbirki, je ena izmed pesnikovich najlepših stvaritev.

»Pesem je nastala, ko sem se med popotovanjem po Belgiji srečal z Ensorovo sliko *Slovesni Kristusov prihod v Bruselj*. Škržata sem povzel po Aragonovi pesmi...« je Ando odkril skrivnost svojega ustvarjanja.

V pesmi se ponavlja besedica »Osana«. Spomnimo se prizora Kristusovega prihoda v Jeruzalem iz Janezovega evangelija. Množica, ki je navdušeno pričakala Jezusa in mu s palmovimi vejami prekrivala pot, je že čez teden dni zahtevala njegovo usmrnitev.

Sprevod, ki se »pomika« skozi vso pesem, je pogost Andov motiv in nanj naletimo tudi v njegovih zgodnejših pesmih. V tej pomeni slikar pesnikovega dvojnika, ki se ne more pa tudi noče vključiti v sprevod. Z očmi človeka, ki nezaupljivo opazuje, kako ljudje počasi korakajo k istemu cilju, je pesnik izrazil nasprotje med voljo posameznika in nevidno silo družbe.

Ne glede na politično ureditev skriva vsaka družba totalitaristično past, in ne da bi vedeli, kje je njihov cilj, ljudje pogosto korakajo po neki stezi samo zato, ker hodijo po njej tudi drugi. Vendar je to nevarno. Takšna nevarnost je pogosto nevidna, spretno skrita za veselimi maskami. V tem je tragedija sodobnega sveta.

Žarna barva kadmija ima vonj po strupu, ki prihaja z obraza tistih, ki so si pridobili pravico do obstanka tako, da so prevarali sami sebe. Pesem je edinstvena po spoju tragike in lepote, groteske in lirike. Zaradi svojega nemirnega ritma, ki nenehoma teče, je kakor nekakšen cirkuški šotor. Privlači z norostjo. Vendar je njena struktura spet do podrobnosti izračunana in simetrična. Tudi norost je, kakor vedno pri Andu, obrzdana z racionalnostjo. Kljub vsemu se slikar nazadnje odreče kadmijevo zelene, ki jo je bil potreboval, da bi bil neopazen in varen.

»Moja maska kmalu bo padla.«

Velja to tudi za pesnika?